

Kunnskapsdepartementet

Saksbehandler **Gøril B. Lyngstad**

Vår dato **10.06.2017**

Vår referanse 2017/112

Deres dato 10.03.2017

Deres referanse 17/1340-

FUGs høringssvar - forslag til ny generell del av læreplanverket for grunnsopplæringen

Foreldreutvalget for grunnsopplæringen (FUG) imøteser utkastet til ny generell del av grunnsopplæringen. *Overordnet del – verdier og prinsipper* er et viktig dokument for forming av fremtidens skole og grunnsopplæring.

Samfunnskontrakten

Formålsparagrafen og ny generell del er det mest sentrale og viktige dokumentet i utviklingen av skolen, og skal være skolens kontrakt med foreldrene og samfunnet for øvrig. FUG synes gjennomgående utkastet er godt, og at ny generell del gir et fint utgangspunkt for utvikling av skolen som lærings- og utviklingsarena for kunnskapssamfunnet Norge skal leve av fremover.

Vi har samtidig noen kommentarer og forbedringsforslag vi håper departementet tar hensyn til i den endelige fastsettelsen av forskriften. Særlig gjelder dette samarbeidet med og involveringen av foreldrene og hjemmet. Foreldrene har fortsatt hovedansvaret og omsorgsansvaret for barna sine, og ansvaret for at barnet får en grunnskoleopplæring.

Fordi generell del er en forskrift, fastsettes den naturlig nok av departementet, uten politisk debatt og forankring i Stortinget. FUG mener denne saken er så viktig for dannelsen og utdannelsen av barn og unge, at det er ekstra viktig med en bred forankring gjennom denne høringsrunden, slik at ulike stakeholdere blir hørt og i stor grad får påvirke den endelige fastsettelsen av ny generell del.

Ikke i harmoni med lov og forskrift

Utkastet til ny generell del er betydelig svakere i sin omtale av samarbeidet med foreldre enn opplæringsloven med forskrift.¹ Opplæringsloven § 13-3d med merknader er tydelige på kommunens og fylkeskommunens plikt til å sørge for foreldresamarbeid. FUG mener derfor at *Overordnet del – verdier og prinsipper* ikke i tilstrekkelig grad er harmonisert med deler av opplæringsloven.

¹ Bl.a. skolens formålsparagraf første ledd, og opplæringsloven § 13-3d med merknader til denne.

Mindre forpliktende enn før

Overordnet del – verdier og prinsipper er langt mindre forpliktende enn dagens *Generell del* og *Prinsipper for opplæringen* når det gjelder samarbeid og involvering av foreldrene. Dette til tross for styrkingen av dette samarbeidet som ble vedtatt i Formålsparagrafen i 2009. Her er noen eksempler:

Generell del og Prinsipper for opplæringen

- *...lærerne skal virke sammen med foreldre*
- *Gode lærere har derfor åpenhet overfor og trening i å engasjere foreldrene og lokalt arbeids- og organisasjonsliv for skolens formål.*
- *Skolen... må trekke foreldrene med i utviklingen av miljøet rundt opplæringen og i lokalsamfunnet*
- *...foresatte skal ha reell mulighet til innflytelse, og at det skal legges til rette for at foreldre får nødvendige opplysninger for å kunne delta i reelle drøftinger*
- *I en tid da storfamilien spiller mindre rolle i de unges liv, og der media har rykket inn der foreldrene er trukket ut i arbeidslivet, fordres en mer bevisst mobilisering av foreldrene for å forsterke skolens og dermed elevenes sosiale og normative omland.*
- *legge til rette for samarbeid med hjemmet og sikre foreldres/foresattes medansvar i skolen*
- *Samarbeidet mellom skole og hjem er sentralt både i forhold til å skape gode læringsvilkår for den enkelte og et godt læringsmiljø i gruppen og på skolen. En forutsetning for godt samarbeid er god kommunikasjon.*

Overordnet del – verdier og prinsipper

- *Samarbeidet mellom skole og hjem skal styrke den enkelte elevs læring og utvikling, og skolen har det overordnede ansvaret for å ta initiativet til og tilrettelegge for samarbeid.*
- *Foreldrene... har viktige kunnskap som skolen kan bruke...*
- *Hjemmets holdning til skole har stor betydning...*

FUG ser at deler av ordlyden må justeres når prinsipper og generell del skal skrives sammen til et styrende dokument. Likevel mener FUG at utkastet slik det nå foreligger har et uheldig fravær av forpliktende formuleringer for skolen, og bortfall av vesentlige punkter om skolens brede mandat. Vi mener dette medfører en uheldig innsnevring, både når det gjelder foreldresamarbeid og skolens rolle i lokalsamfunnet. FUG forutsetter og forventer at formålsparagrafen består, og da må den også følges opp bedre enn dette utkastet legger opp til for å fungere etter hensikten.

Lite i tråd med forskning

FUG mener at fordi hjem-skole-samarbeidet og foreldrenes involvering i altfor liten grad er løftet frem i utkastet, er utkastet i liten grad i tråd med forskning på området hjem-skole-samarbeid. Dagens forskning dokumenterer entydig at foreldreinvolvering og et godt samarbeid mellom hjem og skole, har positiv betydning for barn og unges læring og utvikling. Det fører til bedre læringsutbytte, bedre selvregulering, bedre trivsel, færre atferdsproblemer, mindre fravær, gode relasjoner til medelever og lærere, bedre arbeidsvaner, en mer positiv holdning til skolen, bedre leksevaner og arbeidsinnsats og høyere ambisjoner med hensyn til utdanning.² Forskning om hva som fremmer og hemmer hjem-skole-samarbeid er vesentlig for utformingen av et så viktig styringsdokument i skolen.

Manglende oppfølging av NOUer og Stortingsmeldinger

Overordnet del – verdier og prinsipper tar i liten grad inn over seg hva de senere årenes offentlige utredninger har avdekket knyttet til samarbeid mellom skole og hjem, samt anbefalinger i stortingsmeldinger med påfølgende vedtak.³

² Epstein et al., 2002; Epstein, 2005; Fan & Chen, 2001; Semke & Sheridan, 2010

³ NOU 2:2015 Å høre til, NOU 8:2015 Fremtidens skole, NOU

Navn på dokumentet

FUG liker at det i tittelen er synlig at det handler om verdier og prinsipper. Det må i tittelen også være synlig *hvor* dette skal gjelde. FUG foreslår at dokumentet kalles *Verdier og prinsipper i grunnopplæringen*.

Kommentarer til del 1. Opplæringens verdigrunnlag

Det viktigste for elevene er å ha venner på skolen og lærere som de vet bryr seg om dem. Det viktigste for foreldrene er å få vite at det er slik, og få medvirke til at det forblir slik.

Menneskeverd handler også om skolens møte med foreldrene, og det må synliggjøres i teksten. Elever som opplever at foreldrene ikke blir møtt som en likeverdig part i forhold til skolen, vil heller ikke oppleve menneskeverd i praksis. Verdigrunnlaget må harmoniseres bedre med menneskerettighetene og retten til å bli hørt. FUG får henvendelser fra foreldre som opplever at verken de eller barna deres blir hørt, og det påfører både elever og foreldre unødig belastning og merarbeid. Utenforskap er kanskje den største faren samfunnet vårt står overfor. Utenforskap går i arv om vi ikke klarer å snu dette. I tilknytning til kultur, identitet og mangfold handler det om å vise respekt og nysgjerrighet for foreldre som har andre verdier og normer enn flertallet, men samtidig utfordre foreldrene til enighet rundt noen felles verdier for klassen og skolesamfunnet som alle kan støtte opp under.

FUG mener tegnspråk bør nevnes spesifikt i forordet og under del 1. Mange foreldre er i dag bekymret for at døveskolene legges ned, derfor er det ekstra viktig at det fokuseres på tegnspråk i den generelle delen.

I NOU 2:2015-2016 *Å høre til* er det redegjort for manglende medvirkning for både elever og foreldre. Foreldrenes og elevenes medvirkning virker positivt i forhold til et godt skolemiljø. Skoleledere i Norge bruker langt mindre tid på å informere foreldre om elevenes resultater (ca. 37%) enn internasjonalt gjennomsnitt (ca. 67%).⁴

Om det er slik at foreldrene ikke kjenner til elevenes resultater sender det et signal til foreldrene om at skolen ikke forventer at foreldrene skal engasjere seg i dette. Foreldrene vet ikke hva de skal gjøre i forhold til skolen og trenger opplæring. De ansatte i skolen har hatt lite eller ingenting om hjem-skole-samarbeid i sin utdanning og kan også trenge noe hjelp og veiledning. FUG har løftet frem disse synspunktene ved flere anledninger, og gjør det også nå. Å tydeliggjøre foreldrenes viktige rolle i nye generell del vil være et viktig signal til skoleledere om å engasjere seg mere i blant annet å informere foreldrene, ref. undersøkelsen vi henviser til over. Tydeliggjøring av et styrket krav til hjem-skole-samarbeid i generell del for å oppfylle formålsparagrafens intensjoner, vil være en god bestilling til lærer- og skolelederutdanningene i forhold til å dyktiggjøre studentene på dialog med hjemmet

Kommentarer til del 2. Prinsipper for læring og utvikling

FUG støtter perspektivet knyttet til danning og helhetlig kompetanse, men mener praktiske og estetiske kompetanser må tydeliggjøres. FUG ønsker i større grad at

⁴ Figur 4.4 i St.meld. 21 2016-2017: Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen

elevene gis anerkjennelse for og videreutvikler de ulike ferdighetene de har med seg inn i skolen. Videre mener FUG at elevene i enda større grad gis mer erfaring med andre læringsmetoder enn den akademiske tilnærmingen. Dette henger sammen med opplevelse av mestring og tilhørighet.

Det er godt dokumentert at godt sosialt miljø er viktig for læring. Det er fortsatt slik at skolen oftest tar kontakt med foreldre ved problematiske hendelser knyttet til barnet, og det bidrar ikke til å skape en konstruktiv dialog med fokus på felles verdier.

Å lære å lære er kanskje det viktigste elevene gjør på skolen. Alle barn er forskjellige og bringer ulik kunnskap og erfaringer med seg inn i klasserommet. Det å gjøre elevene mere oppmerksomme på mulig overføringsverdi fra mestring på ett område til et annet, mener FUG med fordel kan løftes fram. Barn med høyt læringspotensial har kanskje ikke møtt på store faglige utfordringer og vet ikke helt hva man gjør når ting blir vanskelig. Andre barn har styrker som kanskje ikke skolen vet om, som de kan bruke på andre områder for bedre læring. Foreldrene er eksperter på egne barn og er en naturlig samarbeidspartner for skolen her.

FUG støtter læring innenfor de tre tverrfaglige temaene som er foreslått. Disse temaene egner seg svært godt til å involvere foreldrene i på ulike måter.

Kommentarer til del 3. Prinsipper for praksis

Tredelingen i utkastets del 3 kan med litt presiseringer fungere godt som fokus på individnivå (Tilrettelegging for den enkelte elev), gruppenivå (Et inkluderende læringsmiljø) og skolenivå (Profesjonsfellesskap og skoleutvikling). Skolens samarbeid med foreldrene må kobles på alle tre nivåene.

Hva mener departementet med følgende setning ”...og skolen må ta hensyn til at ikke alle elever har samme mulighet til å få hjelp og støtte hjemme”? Hvilke elever – eller hjem - snakker vi om? Og hva betyr det egentlig? Studier viser at godt hjem-skole-samarbeid er ekstra viktig for den faglige utviklingen for barn med lav sosioøkonomisk status eller andre risikofaktorer knyttet til familien (Desforges & Abouchaar, 2003, referert i Drugli og Nordahl 2013). Innholdet må harmoniseres med tilgjengelig forskning. FUG ber videre om at man i et slikt dokument tar utgangspunkt i foreldre som ”virker”, dvs. flertallet av foreldre, og at man velger formuleringer som gir mindre rom for tolkning.

Tilrettelegging for den enkelte elev

FUGs forslag til innledende setninger, endring markert med rødt: *Skolen skal legge til rette for læring for alle elever, stimulere den enkeltes motivasjon og lærelyst, og ivareta deres tro på egen mestring. Dette skal gjøres i samarbeid og forståelse med eleven og foreldrene.*

Videre bør det stå at tilpasset ”opplæring og spesialundervisning i størst mulig grad skal skje ... innenfor fellesskapet”. Den økte segregerende praksis av funksjonshemmede elever bør snus⁵. Dette henger også sammen med demokrati, menneskeverd og inkluderende læringsmiljø.

⁵ Barneombudets fagrapport 2017, *Uten mål og mening*

Som det sies i forordet handler dette om danning og utvikling av elevenes helhetlige kompetanse. De ansatte i skolen må ha tid og kompetanse til å gjennomføre gode møter med enkeltforeldre, med fokus på symmetri i relasjonen. Foreldre må tørre å tro at de er ressurser, uavhengig av bakgrunn og utdanning, først da vil de være gode samarbeidspartnere for skolen. Skolen må derfor etablere et tillitsfullt samarbeid med foreldrene til utsatte barn framfor å legge til rette for kompensatoriske tiltak uten at foreldrene og eleven er involvert i arbeidet.

FUG får årlig mange henvendelser fra foreldre som opplever å bli avfeid av skolen, og frustrasjonen over ikke å bli hørt fører til sinne og konfrontasjon med skolen. Skolen må ikke glemme at foreldrene og elevene er eksperter på hvordan eleven har det. De vanskelige sakene løser seg mye lettere når eleven og foreldrene blir tatt med på råd.

Et inkluderende læringsmiljø

FUGs forslag til innledende setning, endring markert med rødt: *Skolen skal i samarbeid med foreldrene utvikle inkluderende og gode fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.* (jfr. formålsparagrafen)

Foreldrenes engasjement er viktig for barns trivsel og utvikling i skolen. Det er viktig at foreldrene kjenner hverandre og kan støtte skolen i deres arbeid med å gi alle elevene en opplevelse av å høre til i klassefellesskapet og skolefellesskapet. NOU 2:2015-2016 *Å høre til* peker på foreldrene som viktige for å lykkes med et inkluderende fellesskap. Hvordan kan skolen legge til rette for at alle klassens foreldre kan enes om noen felles verdier for samarbeid rundt et godt klassemiljø?

Profesjonsfellesskap og skoleutvikling

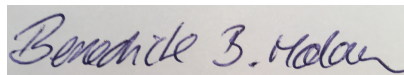
FUGs forslag til innledende setning, endring markert med rødt: *Skolen skal være et profesjonsfaglig og verdimestende fellesskap der lærere, ledere og andre ansatte reflekterer over, vurderer og videreutvikler sin praksis. Skoleutvikling skal skje i samråd med brukerorganene på skolen.*

FUG mener et sterkere profesjonsfellesskap er riktig å synliggjøre også i dette dokumentet, da det også er grunnleggende for hvordan skolen til sammen løser samfunnsmandatet. Profesjonsfellesskapet handler også om hvordan de ansatte samarbeider med skolens rådsorganer. Rådsorganene på skolen er en naturlig samarbeidspartner i arbeidet med skoleutvikling.

Med vennlig hilsen

Gunn Iren Müller
leder

Benedicte Mælan
varamedlem